

Kohtuasi C-569/20**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

30. oktoober 2020

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Spetsializiran nakazatelen sad (kriminaalasjade erikohus, Bulgaaria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

27. oktoober 2020

Süüdistatav:

IR

Põhikohtuasja ese

Süüdistatava osavõtuta toimuv kohtulik arutamine kriminaalasjas. Süüdistatava osavõtuta toimuva menetluse liigi määramine (direktiivi 2016/343 artikli 8 lõige 2 ja lõige 4). Direktiivi 2016/343 artikli 9 kohased õiguskaitsevahendid süüdistatava osavõtuta toimunud kohtulik arutamisel tehtud süüdimõistva otsuse vastu.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Direktiivi 2016/343 ja raamotsuse 2009/299 sätete tõlgendamine.

Eelotsusetaotluse esitamise alus on ELTL artikkel 267.

Eelotsuse küsimused

Kas direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 2 punkti b koosmõjus sama direktiivi põhjendustega 36–39 ja raamotsuse 2009/299 artikli 4a lõike 1 punkti b koosmõjus sama otsuse põhjendustega 7–10 tuleb tõlgendada nii, et viidatud sätted hõlmavad olukorda, kus süüdistatavat on tema vastu esitatud süüdistusest selle algsel kujul teavitatud, seepärast ei ole aga süüdistatava põgenemise tõttu tegelikult võimalik süüdistatavat kohtulikust arutamisest teavitada ning

süüdistatavat kaitseb kohtu määratud advokaat, kellega süüdistataval ühendus täielikult puudub?

Kas juhul, kui eespool sõnastatud küsimusele vastatakse eitavalt, on direktiivi 2016/343 artikliga 9 koosmõjus artikli 8 lõike 4 teise lausega ja raamotsuse 2009/299 artikli 4a lõikega 3 koosmõjus lõike 1 punktiga d kooskõlas riigisisised õigusnormid (NPK [Bulgaaria kriminaalmenetluse seadustiku] artikli 423 lõige 1 ja lõige 5), mille kohaselt ei ole süüdistatava osavõtuta tehtud kohtueelse uurimise toimingute ja süüdistatava osavõtuta tehtud süüdimõistva otsuse vastu ette nähtud õiguskaitset, kui süüdistatav ennast pärast algsest süüdistusest teadasaamist varjab, mistõttu ei saanud talle teada anda kohtuliku arutamise kuupäeva ega kohta ning selgitada kohtusse ilmumata jätmise tagajärgi?

Kas juhul, kui eespool sõnastatud küsimusele vastatakse eitavalt, on direktiivi 2016/343 artiklil 9 koosmõjus harta artikliga 47 vahetu õiguspõhjus?

Viidatud liidu õigusnormid ja kohtupraktika

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/343, millega tugevdatakse süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul (ELT 2016, L 65, lk 1; edaspidi „direktiiv 2016/343“), eelkõige põhjendused 36–39 ja artiklid 8–10.

Nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsus 2009/299/JSK, millega muudetakse raamotsuseid 2002/584/JSK, 2005/214/JSK, 2006/783/JSK, 2008/909/JSK ning 2008/947/JSK, edendades seeläbi isikute menetlusõigusi ja tõhustades selliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamist, mis tehakse, kui asjaomane isik ei viibi isiklikult kohtulikul arutelul (ELT 2009, L 81, lk 24; edaspidi „raamotsus 2009/299“), eelkõige artikli 4a lõike 1 punkt d ja lõige 3, vormi punkti d alapunkt 3.4.

Euroopa Liidu põhiõiguste harta (ELT 2010, C 83, lk 389; edaspidi „harta“), eelkõige artikkel 47.

Viidatud riigisisised õigusnormid

Bulgaaria kriminaalmenetluse seadustik (Nakazatelen-protsesualen kodeks, edaspidi „NPK“), eelkõige artikli 423 lõige 1 ja lõige 5, artikli 425 lõige 1.

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 IR vastu esitati karistusseadustiku (Nakazatelen kodeks; edaspidi „NK“) artikli 321 lõike 3 alusel süüdistus kuriteo toimepanemises, kuna väidetavalt osales ta ajavahemikul 2010. aasta augustist kuni 24. veebruarini 2011 Bulgaaria Vabariigi territooriumil ja Kreeka Vabariigi territooriumil kuritegelikus ühenduses, kuhu kuulus peale tema veel 11 isikut ja mis toimetas kuritegeliku

kavatsusega üle riigipiiri suures koguses maksumärgita aktsiisikaupa (sigaretid) ning seda riigis levitas. Lisaks esitati tema vastu NK artikli 234 lõike 2 punkti 3 alusel süüdistus teise astme kuriteo toimepanemises, nimelt ajavahemikul 15. veebruarist kuni 24. veebruarini 2011 kaasabi osutamises 373 490 maksumärgita sigaretipaki riiki toomisel, kusjuures kuriteo ese oli eriti suure väärtusega ja kuritegu ei olnud väiksema raskusastmega. Esimese kuriteo eest on ette nähtud vähemalt kolmeaastane vangistus ja teise kuriteo eest vähemalt kaheaastane vangistus.

- 2 Kohtueelse menetluse ajal ei suudetud IRi asukohta kindlaks teha, mistõttu kuulutati IR tagaotsitavaks; ühes teises menetluses oli juba tehtud Euroopa vahistamismäärus. Seejärel tuvastati IRi asukoht. Süüdistusakt anti talle isiklikult kätte, kusjuures ta kasutas enda volitatud advokaati. IR otsustas andmete esitamisest loobuda. Ta teatas vaid aadressi, kust teda olevat võimalik leida.
- 3 Süüdistusakt saadeti kohtusse. Kohus püüdis taas IR-ile kohtukutset kätte toimetada. IR ei olnud kättesaadav ka tema poolt nimetatud aadressil. Ühenduse puudumise tõttu loobus volitatud advokaat süüdistatava kaitsmisest. Kohus nimetas uue, määratud kaitsja ja pärast seda, kui ka see kaitsja oli oma mandaadist loobunud, järgmise määratud kaitsja. IR ja tema uued kaitsjad ei ole kunagi kohtunud. Viimati määratud kaitsja märgib, et ta ei ole püüdnud astuda ühendusse IRi sugulastega. Põhimõtteliselt ei ole selge, kas IR teab, et tema vastu esitatud süüdistuse asjas toimub kohtulik arutamine ja et kohus on omal algatusel määranud talle kaitsja.
- 4 Kohus määras IRi suhtes kohaldatavaks tõkendiks eelvangistuse ja tegi Euroopa vahistamismääruse. IR jäi leidmata. Hiljem tühistas kohus selle [vahistamismääruse], kuna õigust teavitamisele puudutavas osas tekkis kahtlus, kas vahistamismäärus on kooskõlas raamotsusega 2002/584 ja direktiiviga 2012/13. Esitati eelotsusetaotlus (C-649/19).
- 5 Menetlusõiguslikel kaalutlustel kohtumenetlus lõpetati (süüdistusakt ei olnud nõuetekohane). Pärast uue süüdistusakti esitamist uuendati kohtulik arutamine. Hoolimata korduvatest ja põhjalikest otsingutest – ka sugulaste, endiste tööandjate ja mobiilsideoperaatorite kaudu – ei suudetud IRi asukohta tuvastada. Esimesel kohtulikul arutamisel käsitleti küsimust, kas kohtuasja tuleb menetleda IRi osavõtuta, eelkõige küsimust, millised on tema õigused tema osavõtuta toimival kohtulikul arutamisel, samuti küsimust, millises ulatuses on võimalik süüdimõistev otsus tema suhtes siduv.
- 6 Vastavalt menetlusosaliste seisukohale, millega kohus nõustub, määratakse asja kohtulik arutamine ja asjas otsuse tegemine IRi osavõtuta.
- 7 Otsus tuleb teha küsimuses, kas asja menetlev kohus on kohustatud üheti mõistetavalt kindlaks määrama, milline mõju on IRi osavõtuta toimival kohtulikul arutamisel IRi õigustele; täpsemalt, kas IR võib võimalikku süüdimõistavat kohtuotsust vaidlustada põhjendusega, et kuna otsus on tehtud tema osavõtuta

toimunud kriminaalmenetluses, siis on rikutud tema õigust viibida isiklikult kohtulikult arutamisel.

Põhikohtuasjas osalevate isikute peamised väited

- 8 Kaitsja leiab, et selline vaidlustamine on võimalik, prokurör oma seisukohta ei esita.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

Eelotsuse küsimuste vastuvõetavus

- 9 Esiteks alustab eelotsusetaotluse esitanud kohus IRI puudutavat menetlust IRI osavõtuta. Seejuures tugineb kohus direktiivi 2016/343 artikli 8 sätetele. Järelikult on kohtul õiguslik huvi teada, millist liiki on süüdistatava osavõtuta toimuv menetlus – kas tegemist on direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikes 2 märgitud alternatiiviga või artikli 8 lõike 4 esimeses lauses märgitud alternatiiviga.
- 10 Teiseks võetakse eelotsusetaotluse esitamisel arvesse ka eelotsusetaotluse esitanud kohtule direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teisest lausest tulenevat vastutust tagada, et võimaliku süüdimõistva otsuse täitmisele pööramiseks vahi alla võtmise korral antakse IR-ile teada, kas ta saab või ei saa kasutada otsuse vastu õiguskaitsevahendeid.
- 11 Direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teises lauses märgitud teabe peab eelotsusetaotluse esitanud kohus ise teatavaks tegema, kuna kohus on otsustanud korraldada kriminaalasjas kohtuliku arutamise IRI kohalviibimiseta. Seepärast on eelotsusetaotluse esitanud kohus kõige paremini suuteline hindama, millistel tingimustel toimub menetlus süüdistatava osavõtuta – kas direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 2 punktis b ja lõikes 3 märgitud tingimustel, mille kohaselt ei ole IR-il õigust kasutada tema kohalviibimiseta tehtud süüdimõistva kohtuotsuse vastu õiguskaitsevahendeid, või direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 tingimustel, mille kohaselt on tal õiguskaitsevahendite kasutamise õigus olemas. Nendele küsimustele vastamiseks vajab eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtu juhtnööre.
- 12 Süüdimõistmise korral tehakse väga suure tõenäosusega Euroopa vahistamismäärus, et vabadusekaotuslikku karistust, mis on kuritegude raskust arvestades ilmselt pikem kui neli kuud, täitmisele pöörata. Euroopa vahistamismääruses tuleb üheti mõistetavalt märkida süüdistatava kohalviibimiseta toimunud menetluse liik – vormi punkti d alapunkt 2. Vastavalt märgitule tuleb vajaduse korral anda õiguskaitsevahendi kasutamise tagatis kooskõlas vormi punkti d alapunktiga 3.4.
- 13 Riigisisene õigus näeb ette, et karistuse täitmisele pööramise eesmärgil teeb Euroopa vahistamismääruse prokuratuur, ilma et kohus osutaks

vahistamismääruse tegemisel või hilisemal kontrollimisel kaasabi. Seega otsustab prokurör, mida vahistamismäärus sisaldab.

- 14 Vastavalt Euroopa Kohtu 12. detsembri 2019. aasta otsusele [ZB (Procureur des Konings te Brussel (Brüsseli prokurör, Belgia))] (C-627/19 PPU, EU:C:2019:1079, punktid 35 ja 36) on õiguspärane, et kohus ei osale karistuse täitmisele pööramiseks tehtava Euroopa vahistamismääruse koostamisel, kuna kõnealune vahistamismäärus on selle kohtuotsuse jätk, mille raames tagas kohus süüdimõistetud isiku õiguste kaitse. Sellest vaatenurgast on asja lahendav kohus kohustatud süüdistatava osavõtuta toimunud menetluse käigus, eelkõige selle korraldamist puudutava otsuse tegemisel üheti mõistetavalt kindlaks määrama, millist liiki on süüdistatava osavõtuta toimuv menetlus: kas see on menetlus, mis näeb ette hilisema õiguskaitsevahendite kasutamise õiguse, või menetlus, mis seda ette ei näe. Nii saaks prokuratuur Euroopa vahistamismääruse tegemisel tugineda kohtu otsustusele. Vastasel juhul otsustaks selle tähtsa küsimuse üksnes prokuratuur, mis oleks vastuolus põhimõttega, et raamotsuse 2002/584 kohaselt alluvad kõik otsused kohtu kontrollile, kes peab osalema vähemalt ühel kahest õiguskaitse tasandist – riigisisese vahistamismääruse tegemisel või Euroopa vahistamismääruse tegemisel.
- 15 Kui asuda seisukohale, et eelotsusetaotluse esitanud kohus tohib esitada Euroopa Kohtule oma küsimused alles pärast süüdimõistava otsuse tegemist, tähendaks see, et ta ei saaks neid üldse esitada. Riigisiseste õigusnormide kohaselt tuleb pärast süüdimõistva otsuse tegemist lõplikult otsustada kõik menetlusosaliste osalemise viisi, sealhulgas süüdistatava osavõtuta toimuvat kohtulikku arutamist puudutavad menetlusõiguslikud küsimused. Kohus, kes on teinud asjas sisulise otsuse, ei saaks neid küsimusi uuesti arutada. Neid saaks menetleda ainult kõrgema astme kohus, kellele on kaitsja või prokuratuur esitanud edasikaebuse.
- 16 Praktiliselt tähendaks see seda, et esimese astme kohtult, kes on teinud otsuse korraldada kohtulik arutamine süüdistatava osavõtuta, võetakse võimalus paluda Euroopa Kohtul selgitada põhikohtuasjas kohaldatavat direktiivi 2016/343 artikli 8 sätet.
- 17 Kui aga asuda seisukohale, et direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lause kohane teave tuleb teatavaks teha alles siis, kui isik, kelle suhtes on tehtud süüdimõistev otsus tema osavõtuta, on vahi alla võetud, siis tähendaks see, et kõnealust teavet saaks anda vaid prokuratuur ilma kohtu osaluseta. Ühtlasi ei ole prokuratuur põhimõtteliselt kohustatud teavitama isikut, kelle suhtes on tehtud süüdimõistev otsus tema osavõtuta toimunud kohtulik arutamisel, tema õigustest ja kuna ta ei ole kohus, puudub tal ka võimalus esitada selle kohta küsimusi Euroopa Kohtule.
- 18 Eespool esitatud kaalutlused põhjendavad eelotsusetaotluse esitanud kohtu õiguslikku huvi esitada Euroopa Kohtule eespool sõnastatud eelotsuse küsimused.

Direktiiv 2016/343 ja raamotsus 2009/299

- 19 Kui IRI suhtes tehtaks süüdimõistev otsus tema osavõtuta toimunud kohtulikul arutamisel, sõltuks kohaldatav õigus tema vahi alla võtmise kohast.
- 20 Kui ta võetaks vahi alla Bulgaarias, oleks kohaldatav direktiivi 2016/343 artikkel 9 koosmõjus artikliga 8.
- 21 Kui ta võetaks Euroopa vahistamismääruse alusel vahi alla mõnes muus liikmesriigis, oleks kohaldatav raamotsuse 2009/299 artikkel 4a osas, mis puudutab selle kohaselt antavat tagatist.

Selgitused esimese küsimuse kohta

- 22 Ebaselge on see, milline täpne sisu on nõudel süüdistatavat direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 2 punkti b kohaselt „kohtulikust arutamisest teavitada“. Ühelt poolt on põhjenduse 36 teises lauses märgitud, et süüdistatavale „antakse ametlik teave kohtuliku arutelu toimumise aja ja koha kohta muul viisil, mis võimaldab tal kohtulikust arutelust teada saada“. Põhikohtuasjas lahkus IR püsivalt elukohast, mille aadressi oli ta uurimisasutustele teatavaks teinud, ja tema põhjalik tagaotsimine ei andnud tulemusi. Seepärast ei saanud ta kõnealust teavet kätte. Teiselt poolt on põhjenduses 38 märgitud, et hinnates küsimust, kas teabe edastamiseks kasutatud viis on piisav, tuleb tähelepanu pöörata sellele, kui kohusetundlikult on ametiasutused tegelenud asjaomase isiku teavitamisega ja kui kohusetundlikult on asjaomane isik toiminud, et saada kätte talle adresseeritud teave, samal ajal kui põhjenduses 39 on konkreetselt nimetatud põgenemist, millega on tegemist põhikohtuasjas.
- 23 Viidatud ebaselgus puudutab ka raamotsuse 2009/299 artikli 4a lõike 1 punkti b, mis on sisuliselt identne direktiivi artikli 8 lõike 2 punktiga b; samuti on raamotsuse põhjendused 7–9 [sisuliselt] identsed direktiivi põhjendustega 36–39.
- 24 Põhikohtuasjas tegutsesid õigusasutused süüdistatava asukoha kindlakstegemisel piisava hoolikusega, samal ajal kui süüdistatav ise soovis ennast varjata. Pärast algset tagaotsitavaks kuulutamist tuvastati IRI asukoht ja teda teavitati süüdistusest, seejuures tegi IR teatavaks oma alalise elukoha aadressi, kuid asus ennast seejärel taas varjama. Nendel asjaoludel tekib küsimus, kas toimunud on kohtulikust arutamisest nõuetekohane teavitamine direktiivi 2016/343 artikli lõike 2 punkti b ja raamotsuse 2009/299 artikli 4a lõike 1 punkti b tähenduses, kuna sellise teavitamise tegelik tegemata jätmine tulenes vaid süüdistatava teadlikust otsusest põgeneda. Teiselt poolt on süüdistatava põgenemist sõnaselgelt märgitud põhjenduses 39 ja artikli 8 lõikes 4, mis välistab direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 2 kohase nõuetekohase teavitamise, kusjuures raamotsuses 2009/299 põgenemist kriteeriumina ei nimetata.
- 25 Kokkuvõtlikult saab väita, et olukorras, kus isikut on algsest süüdistusest teavitatud ja kohtulikust arutamisest ei saa õigusasutused süüdistatavat teavitada üksnes tema põgenemise tõttu, on direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 2 punkti b ja raamotsuse 2009/299 artikli 4a lõike 1 punkti b tingimused täidetud, millest

tulenevalt võib asuda seisukohale, et süüdistatavat on „kohtulikust arutamisest teavitatud“?

- 26 Ebaselge on, millise sisuga on direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 2 punkti b nõue, mille kohaselt esindab süüdistatavat „volitatud kaitsja, kelle on valinud kahtlustatav või süüdistatav või kelle on määranud riik“. Raamotsuse 2009/299 artikli 4a lõike 1 punkti b sõnastus on sarnane.
- 27 IR valis põhikohtuasjas kaitsja, kes aga kaitsmisest pärast IRi põgenemist loobus. Ka IR-ile kohtu poolt omal algatusel määratud kaitsja („kelle on määranud riik“ vastavalt direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 2 punktile b) loobus mandaadist, misjärel määrati järgmine kaitsja, kes IRi põhikohtuasjas praegu tegelikult esindab. IR-ile ei ole see kaitsja teada ja ta ei ole kordagi olnud temaga ühenduses. Kaitsja ei ole püüdnud temaga näiteks tema sugulaste kaudu ühendusse astuda. Kas nendel asjaoludel saab eeldada, et IRi kaitseb „volitatud kaitsja“?

Selgitused teise küsimuse kohta

- 28 Teine küsimus esitatakse teise võimalusena juhaks, kui Euroopa Kohus vastab esimesele küsimusele eitavalt, sest see tähendaks, et direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 2 punkt b ja lõige 3 ei ole põhikohtuasjas kohaldatavad, millest tulenevalt laieneksid süüdistatavale direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teise lause ja artikli 9 kohased tagatised. Sellisel juhul oleks kaheldav, kas riigisisene seadus võimaldab süüdistataval kasutada liidu õigusega ette nähtud nõutavaid õiguskaitsevahendeid.
- 29 Täpsemalt: NPK artikli 423 lõike 1 kohase riigisisese menetluse algatamise korral ei ole viidatud sättes sisalduvate kriteeriumide kohaselt ette nähtud süüdistatava osavõtuta toimuva menetluse uuendamist ja isik, kelle suhtes on süüdimõistev otsus tehtud tema osavõtuta, ei saa kasutada õiguskaitsevahendeid (eriti veel mitte tõhusaid). Seepärast on küsitav, kas NPK artikli 423 lõige 1 on kooskõlas direktiiv artikli 8 lõikega 4 ja artikliga 9.
- 30 Euroopa vahistamismääruse tegemise korral alustatakse Euroopa vahistamismääruse vormi punkti d alapunkti 3.4 kohaselt antava tagatise tulemusel eriomast asja uuesti läbivaatamise menetlust. Käesolevas asjas on kahtluse all, kas NPK artikli 423 lõige 5 on kooskõlas raamotsuse 2009/299 artikli 4a lõike 1 punktiga d, kuna see vabastab Varhoven [kasatsionen] sadi (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus) tagatise andmise kohustusest, mille võttis üle prokuratuur Euroopa vahistamismääruse tegemisel. Seega kohaldaks Varhoven sad (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus) riigisisest seadust, nimelt NPK artikli 423 lõiget 1, ja süüdimõistetud IR jääks taas ilma uuest menetlusest põhikohtuasjas.

Selgitused kolmanda küsimuse kohta

- 31 Kõikidel esitatud küsimustel on praktiline eesmärk. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab saama selgelt kindlaks määrata, millist liiki on süüdistatava osavõtuta toimuv menetlus, et oleks selge, kas IR saab juhul, kui tema suhtes tehakse tema

osavõtuta toimuval kohtulikul arutamisel süüdimõistev kohtuotsus, kasutada selle kohtuotsuse vastu tõhusaid õiguskaitsevahendeid.

- 32 Kõnealune praktiline eesmärk tuleneb direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 teises lauses ette nähtud kohustusest. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, kes on teinud otsuse korraldada menetlus IRi osavõtuta, peab üheti mõistetavalt tuvastama, kas IR omab või ei oma tunnustatud õiguslikku kaitset tema kohalviibimiseta toimunud kohtulikul arutamisel tehtud süüdimõistva otsuse suhtes; see nõuab aga ka selget vastust küsimusele, milles kõnealune kaitse seisneb.
- 33 Ühtlasi on selle menetluse olemus, milles tehti riigisisene vahistamismäärus (nimelt süüdimõistev otsus süüdistatava osavõtuta), ja Euroopa vahistamismääruse osad omavahel seotud. Süüdistatava osavõtuta toimunud menetluse liigist oleneb, milline neljast tagatisest tuleb vastavalt raamotsuse 2009/299 artiklile 4a (vormi punkt d) anda. See tuleneb Euroopa Kohtu praktikast, mis käsitleb kohtu osalemist menetluses, milles koostatakse Euroopa vahistamismäärus, mille teeb vastavalt riigisisesele õigusele üksnes prokuratuur.
- 34 Sel eesmärgil on vajalik, et juhul kui eelotsusetaotluse esitanud kohus peab süüdistatava osavõtuta toimuvat menetlust põhikohtuasjas hõlmatuks direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 4 esimeses lauses märgitud alternatiiviga, viitab ta teises lauses märgitud tõhusate õiguskaitsevahendite olemasolule ja kohaldatavusele. Selleks ei piisa siiski sellest, et Euroopa Kohus tuvastab ainuüksi NPK artikli 423 lõike 1 ja lõike 5 vastuolu liidu õigusega. Sellisel juhul puuduks isikul, kelle suhtes on tehtud süüdimõistev otsus tema osavõtuta toimunud kohtulikul arutamisel, taas võimalus kasutada õiguskaitset: seda ei võimaldaks riigisisese õigusnormid ning õiguskaitsevahendeid ei muudaks kättesaadavaks ka avaldus, et kõnealused õigusnormid ei ole liidu õigusega kooskõlas.
- 35 Seepärast on vaja tuvastada, kas direktiivi 2016/343 artiklil 9 on vahetu õigusmõju.
- 36 Käesoleval juhul on liidu õigusega kooskõlas olev tõlgendus võimalik vaid juhul, kui IR antakse Euroopa vahistamismääruse alusel üle, et pöörata talle määratud karistus täitmisele. Sellisel juhul saaks teisele küsimusele antava vastuse põhjal tõlgendada NPK artikli 422 lõike 1 punkti 6 ja artikli 423 lõiget 5 nii, et lisaks isikutele, kes on üle antud väljaandmismenetluse alusel, on viidatud sätted kohaldatavad ka isikutele, kes on üle antud Euroopa vahistamismääruse alusel, kuna raamotsuse 2002/584 kohane menetlus on iseenesest lihtsustatud väljaandmismenetlus. See tähendaks, et Bulgaaria kohtule on siduv raamotsuse 2009/299 artikli 4a lõike 1 punkti d alusel antud tagatis – tagatis, mille sisu on määranud Euroopa Kohus, mitte Bulgaaria Varhoven sad (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus).
- 37 Teiselt poolt oleks IR suhtes juhul, kui ta võetaks pärast süüdimõistmist riigi territooriumil vahi alla, kohaldatav NPK artikli 423 lõige 1. Viidatud sätet ei saa tõlgendada kooskõlas liidu õigusega, kuna see määratleb süüdistatava osavõtuta

toimuva menetluse kriteeriumina riigisisese kriteeriumi ja mitte direktiivi 2016/343 artikli 8 kohase kriteeriumi. Seda ei saa tõlgendada *contra legem*. Seda saaks kohaldamata jätta vaid juhul, kui sellega vastuolus oleval sättel (direktiivi 2016/343 artikkel 9 koosmõjus artikli 8 lõikega 4 koosmõjus lõikega 2) on vahetu õigusmõju.

- 38 Euroopa Kohus on juba sedastanud, et harta artiklil 47 on vahetu õigusmõju (14. mai 2020. aasta otsus [Staatsanwaltschaft Offenburg,] C-615/18, EU:C:2020:376, punkt 72). Põhimõtet, mille kohaselt on isikul õigus tõhusale õiguskaitsevahendile kohtus, on siiski täpsustatud liidu teise õiguse sättes, nimelt direktiivi 2016/343 artiklis 9. See toob kaasa küsimuse, kas viidatud sättel on eraldi või koosmõjus harta artikliga 47 vahetu õigusmõju.
- 39 Kahtlemata annab direktiivi 2016/343 artikkel 9 isikule õiguse riigi õiguskaitseasutuste vastu; säte näeb siduvalt ja üheti mõistetavalt ette tingimused, mille täidetuse korral kõnealune õigus tekib (süüdistatav ei viibinud kohtulikult arutamisel ja artikli 8 lõikes 2 sätestatud tingimused ei olnud täidetud), kusjuures see paneb liikmesriikidele „saavutatava tulemuse osas üheselt mõistetavas sõnastuses täpse kohustuse“ (Euroopa Kohtu 6. novembri 2018. aasta otsus [Bauer ja Willmeroth,] C-569/16 ja C-570/16, EU:C:2018:871, punkt 72). Selleks tulemuseks on selline õiguskaitsevahend, „mis võimaldab kohtuasja [...] uuesti sisuliselt läbi vaadata“ (direktiivi 2016/343 artikkel 9). Seejuures näeb viidatud säte ette alternatiivi: asjaomasel kahtlustataval või süüdistataval on „õigus uuele kohtulikule arutelule või muule õiguskaitsevahendile“.
- 40 Direktiivi artikli 9 sätted ja NPK artikli 423 lõige 1 määratlevad isiku puhul, kelle suhtes on tema osavõtuta toimunud kohtulikult arutamisel tehtud süüdimõistev otsus, samal viisil õiguse taotleda uut kohtulikku arutamist; viidatud sätted tunnustavad kõnealust õigust, kuid ei sisusta seda konkreetselt, jättes määratlemata, kas tegemist peab olema algusest peale uue kohtuliku arutamisega või pelgalt otsuse vaidlustamisega. Kui riigisisisel õigusnormil, nimelt NPK artikli 423 lõikel 1 on vahetu õigusmõju – seda kohaldatakse nimelt koos NPK artikliga 425, mis reguleerib menetluse uuendamise konkreetset liiki –, siis tekib küsimus, kas saab eeldada, et direktiivi 2016/343 artiklil 9 on vahetu õigusmõju, millest tulenevalt saab seda kasutada NPK artikli 423 lõike 1 asemel ja koos NPK artikliga 425.
- 41 Konkreetselt [tekib küsimus], kas direktiivi 2016/343 artikli 9 alusel on võimalik tunnustada õigust taotleda menetluse uuendamist ja seejärel määrata NPK artikli 425 lõike 1 alusel kindlaks menetluse uuendamise liik: uus menetlus alates esimese astme kohtust või esimese või teise astme kohtu otsuse vaidlustamine.
- 42 Teisisõnu ja põhikohtuasjale viidates: Kas olukorras, kus – 1) eelotsusetaotluse esitanud kohus määrab kindlaks, et IRi suhtes tema osavõtuta toimunud menetlus on direktiivi artikli 8 lõike 4 esimeses lauses sätestatud tingimustel toimuv menetlus, kuna lõike 2 tingimused ei ole täidetud; 2) eelotsusetaotluse esitanud kohus määrab kindlaks õiguskaitsevahendi vastavalt direktiivi artiklile 9

koosmõjus artikli 8 lõike 4 teise lausega, märkides, et juhul kui IRi suhtes on tehtud süüdimõistev otsus tema osavõtuta toimunud kohtulikult arutamisel, on IR-il õigus kuue kuu jooksul alates tema osavõtuta tehtud kohtuotsuse koopia kättetoimetamisest taotleda menetluse uuendamist; 3) menetluse uuendamise konkreetse liigi (uus hindamine tervikuna või esimese või teises astme kohtus süüdistatava osavõtuta tehtud süüdimõistva otsuse vaidlustamine) määrab kindlaks Varhoven sad (Bulgaaria kõrgeim kassatsioonikohus), kusjuures seda liiki uuendamine seisneks kindlasti süüdistuse sisulises hindamises, milles osaleksid isiklikult IR ja tema valitud kaitsja, – on kõnealusel tagatisel õiguslik väärtus, kui selle alus on vaid direktiivi 2016/343 artikli 9 vahetu õigusmõju?

TÖÖDOKUMENT